

RƏQƏMSAL BİLİK VƏ VƏRDİŞLƏR - ƏSAS MODELLƏR

Vəzifə Xudiyeva

BDU, Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının müəllimi

Rəqəmsallaşmanın insanın bütün fəaliyyət sahələrinə daxil olması əvvəllər olmayan yeni, rəqəmsal savadlılıq tələb edən ixtisasların yaranması ilə nəticələnmişdir. Hər hansı bir yeni texnologiya ortaya çıxdıqda, mütəxəsislər və istifadəçilər ondan səmərəli istifadə etmək və potensial məhsuldarlıq qazanmaq üçün yeni bacarıqlara ehtiyac duyur. Rəqəmsallaşdırmaya dair bilgilərin inkişafı səbəbə, ünsiyyət bilikləri də daxil olmaqla, həmçinin rəqəmsal hüquq və vəzifələri bilməklə texnologiyalardan istifadəyə görə müəyyən olunmuş məsuliyyətə uyğun formalaşdırılmalıdır.

Rəqəmsal bilgilərin məzmunu (rəqəmsal səlislik) bir sıra bilik və bacarıqlarla müəyyənləşdirilir, rəqəmsallaşdırmanın təhlükəsiz və effektiv istifadəsi üçün zəruri olanlar internet texnologiyaları və mənbələrini üzə çıxarır. Rəqəmsal savadlılıq üçün əsas hesab olunan səriştələr - müxtəlif məsələləri həll etmək bacarığı, məlumat və rabitədən istifadə sahəsindəki tapşırıqlar texnologiya (İKT): rəqəmsal mühitdə proqramlardan istifadə edərək məzmun yarada bilən informasiya axtarışı və mübadiləsi, sorğulara cavab daxil olmaqla texnologiyaları idarə edə bilmək, digər insanlarla qarşılıqlı əlaqə yarada bilmək daxildir. Rəqəmsallaşdırma-dünyanın maddi və mədəni mirasının hər kəs üçün əlçatan hala gətirmək məqsədi daşıyır. Bilgi mənbələrini və kommunikasiya vasitələrini idarə edə bilmək, sağlamlıq və təhsillə yanaşı mədəni və sosial- iqtisadi inkişafı da dəstəkləyir. Bəşəriyyətin bu günə qədər yaratdığı maddi –mənəvi bilgi mirasına bərabər əlçatanlıq səviyyəsi əldə etməsi hər kəsin haqqıdır və bu əlçatanlıq nəsilərin müxtəliflikləri öyrənmə və anlamasını səmərəli şəkildə təmin edir.

Rəqəmsal kitabxana – müəyyən bir keyfiyyətə sahib rəqəmsal mənbələrin toplandığı onlayn bir platformadır və istifadəçilərə mənbələri istifadə fürsətini təmin edən önəmli xidmətlərlə dəstəklənən bu platforma davamedici bir şəkildə, beynəlxalq səviyyədə əlçatan hala gəlmişdir.

Rəqəmsallaşdırılmış bir kitabxananın məqsədi, rəqəmsal olan və ya olmayan bütün bilgi mənbələrinə strukturlaşdırılmış və etibarlı bir şəkildə birbaşa girişi təmin edir və beləliklə də müasir kitabxana xidmətlərində bilgi texnologiyası, təhsil və mədəniyyəti bir-biri ilə əlaqələndirir.

Bu məqsədi həyata keçirmək üçün aşağıdakı müəyyən olunmuş hədəflər verilmişdir:

1. Rəqəmsallaşdırmanın dəstəklənməsi, mədəni və elmi irsin qorunub saxlanmasına çıxış;
2. Əqli mülkiyyət hüquqlarına uyğun olaraq hər bir istifadəçi üçün kitabxanalar tərəfindən toplanan məlumat mənbələrinə girişin təmin edilməsi;
3. Açıq standartlar və giriş üçün qarşılıqlı əlaqəli kitabxana sistemlərinin yaradılması
4. Kitabxana və məlumat xidmətlərinin ümumi standartların və ən yaxşı təcrübələrin təbliğində mühüm rolunu dəstəkləmək;
5. Rəqəmsal bilgilərin daimi mövcudluğunu təmin etmək üçün təcili ehtiyac olması barədə məlumatlılığın artırılması;
6. Rəqəmsal kitabxanaların sürətli araşdırma və inkişaf şəbəkələri ilə əlaqələndirilməsi;
7. Rəqəmsal məzmun yaratmaq və yaymaq üçün inkişaf etmiş rabitə mediası və digər təşkilati oxşarlıqlardan bəhrələnmək.

Ölkəmizdə qəbul olunmuş “Azərbaycan-2020: gələcəyə baxış” inkişaf konsepsiyasında qeyd edildiyi kimi, qarşıda duran əsas vəzifə qeyri-neft sektorunun qabaqlayıcı inkişafına nail olmaq, iqtisadiyyatın səmərəliliyini və rəqabət qabiliyyətliliyini artırmaq və onun innovasiya əsaslı irəliləyişini təmin etmək olmuşdur. Artıq neçə illərdir ənənəvi iqtisadiyyatdan rəqəmsallaşdırılmış iqtisadiyyata keçidin əsasları qoyulmuş, bunun üçün həlledici amil olan insan kapitalının adekvat inkişafı ön plana çəkilmişdir. Bu işə yeni sosial-iqtisadi, maddi-mənəvi resursların yeni modelinin formalaşdırılmasına müvafiq tələblər verməklə bərabər, təhsil, mədəniyyət, informasiya təminatı sisteminin kökündən dəyişdirilməsinə, informasiyanın emalı və istifadəçilərə çatdırılması istiqamətində innovativ proseslərə, həmçinin İTK və virtual tədrisin, kompyuter-şəbəkə biliklərinin rolunun gündən- günə artmasına gətirib çıxarmışdır. Eyni zamanda, ölkəmizdəki kitabxana-informasiya mərkəzlərinin rəqəmsallaşdırılması prosesləri məqsədyönlü şəkildə davam etməkdədir.